

Op pad met... Adriaan Geuze in Kockengen

CV Prof. Ir. A.H. Geuze

1980- 1987 studie landschapsarchitectuur Wageningen Universiteit
1987 oprichting West8, landscape architects & urban planners

Functies (selectie)

2003 Curator Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam
2005
2002–heden Hoogleraar Harvard University, Boston, USA

Onderscheidingen (onder meer)

2002 Veronica Rudge Green Prize for Urban Design - Harvard Design School
1995 Maaskantprijs voor jonge architecten
1990 Prix de Rome

Nederland loopt met bescherming achterop

Weilanden, sloten en luchten waar je ook kijkt. De horizon is leeg. Maar Kockengen is een uitzondering. Het Groene Hart is gemold, stelt Geuze, door planologen. “Niets van wat ze de afgelopen twintig jaar gemaakt hebben is de moeite waard. Ze hebben hier gewoon de achterkant van de samenleving geschapen. Schaamteloos en zonder trots. Afgelopen moet het zijn. Ik wil niet meegaan in het cynisme dat de landbouw hier geen toekomst heeft en woningbouw en bedrijvigheid toch niet te stoppen zijn.”

Wat heb je met dit gebied?

“Als ik heimwee heb, denk ik aan deze plek. Ik ben er emotioneel door te raken. Dat schitterende lege landschap met die nevels, waar je de horizon kan waarnemen door de benen van de koe. Net zoals op het schilderij ‘de Stier’ van Potter. Die landschappen heb je in Friesland en de Flevopolders ook wel, maar hier bij Kockengen vind ik het zinderend mooi. De polders zijn uit de 11de en 12de eeuw, de oudste van Nederland. Hier hangt de ziel van het ‘land maken’ nog. De Nederlandse traditie op zijn best.”

Wat is de kracht van dit gebied?

“De vrije horizon. En die wordt stiefmoederlijk behandeld. Het Utrechts en Zuid-Hollands landschap zijn niet primair gericht op het veenweidelandschap. Ze zitten in de duinen, langs de watergangen of op de Heuvelrug, terwijl dat niet de landschappen zijn die wegwijnen in Nederland. Dat zijn de veenweidegebieden. Voor zestig procent zitten die gevangen in geluidswallen, *brainparken* en rijtjeshuizen. En daar waar je een mooi uitzicht hebt, staat een reclamebord of een smerige brij van kassen. Het Groene Hart kent sinds 1958 een beschermde status,

maar de opeenvolgende wethouders hebben daar maling aan. Door een slimme exegese van de nationale wetgeving is het ze gelukt om elk dorp en elke snelwegafslag van uitbreidingen in het Groene Hart te voorzien.”

De bescherming is dus een wassen neus?

“Nederland is heel goed in het ontwikkelen van landschap, maar langzamerhand wordt duidelijk dat wij achterlopen bij andere landen als het gaat om bescherming. Egypte is

een goed voorbeeld. West8 is betrokken bij het masterplan voor het plateau van Gizeh, net buiten Caïro. Met steun van Unesco heeft de overheid nu besloten dat gebied een duidelijker structuur te geven en te vrijwaren van ontwikkeling. Daar zit ook een njet bij, het nee, het veto, het afblijven. Dat wat in Nederland taboe is. Geen politicus die zegt: “Nee, daar bouwen we niet”. En planologen zijn erg goed in het steeds bedenken van nieuwe woorden voor

Kockengen: gaaf voorbeeld van Middeleeuwse planologie

Kockengen ligt ten noorden van de Oude Rijn, tussen Woerden en Breukelen, in een van de meest waardevolle delen van het Groene Hart. Het veenweidelandschap is hier weids, open en in agrarisch gebruik. Van verstedelijking en versnippering door infrastructuur is nog niet veel te merken. Karakteristiek is het geel van boter- en paardebloemen in de lente, de functie als weidevogelgebied en de soortenrijkdom in verspreid voorkomende blauwgraslanden, sloten en houtkades.

De omgeving rond Kockengen is cultuurhistorisch van groot belang. Het bevat het grootste aaneengesloten gebied met zogeheten ‘cope-ontginningen’ van Nederland. Bij dergelijke ontginningen kocht een groep pioniers het recht van de bisschop om gezamenlijk een stuk woeste grond te ontginnen. Vaak werd bij de koop bepaald dat de kavels een vaste lengte en breedte zouden krijgen. Vandaar dat hier zeer regelmatige, soms bijna zuiver rechthoekige dorpsgebieden te vinden zijn, onderverdeeld in kavels van zo’n 1250 m met keurig evenwijdig lopende sloten loodrecht op de langgerekte dorpen. Aan de achterzijde van de kavels zijn kades opgeworpen als grens van de ontginning. Behalve als eigendomsgrens fungeerden deze houtkades als waterkering en leverancier van geriefhout. Daarmee is het gebied een prachtig voorbeeld van middeleeuwse planologie en landmeetkunde.

De polder van Kockengen dateert uit de periode van de 12-13de eeuw. In die tijd werden uitheemse namen aan de cope-ontginningen gegeven. Kockengen komt van Land van Kokanje = Luilekkerland.

het bouwen van huizen in weilanden. Eerst heette het gebundelde deconcentratie, later verweving met het landschap en verbetering van de stadsrand. In feite kan iedereen gewoon doorgaan.”

In 2004 heb je drie reusachtige opblaaskoeien langs snelwegen door het Groen Hart geplaatst. Wat wilde je daarmee zeggen?

“De mensen die plannen maken voor het Groene Hart gaan ervan uit dat de landbouw

Het gedeelde land van de Randstad

Half september bracht het Ruimtelijk Planbureau een studie uit over het Groene Hart. Het RPB concludeert dat het Groene Hart krimpt en de stedelijke centra zich sterk ontwikkelen, evenals de twee assen: A3 en A12. "Zo heeft het kunnen gebeuren dat het open binnengebied volgens de begrenzing van 1958 met 25 procent in oppervlak is afgenomen: het bebouwde oppervlak is in 2000 meer dan vier zo groot als in 1958."

Ruimtelijke ontwikkelingen in het Groene Hart, 1950-2000 (Pieterse, 2005, bewerkt)

uit het gebied verdwijnt. Tegen boeren zeggen ze: "Je hebt geen toekomst". Wat een cynische onzin. Het enige waar boeren niet tegen op kunnen is planologische vaagheid. Niemand weet nu waar hij aan toe is. Daardoor ontstaat een *self-fulfilling prophesy*. Ik zou niet weten waarom de landbouw in het Groene Hart geen toekomst heeft. Waarom zou je niet, analoog wat in Frankrijk, Italië en Spanje met ham en kaas gebeurt, een specifieke *brand* kunnen ontwikkelen in stukken van het Groene Hart? Of waarom niet voor de wereldmarkt produceren op zijn Canadees', met 2.000 koeien in een loop-

stal, met hooiland en *ultralight* machines, een hoge grondwaterstand en de vogelbroedperiode die wordt ontzien? Dat vind ik ook een heel aantrekkelijk beeld. Daar wilde ik met die koeien op een milde manier aandacht voor vragen."

En als je het minder mild formuleert, wat moet er dan gebeuren?

De Randstad is mutjevol. We moeten erkennen dat we ons eigen nest vol schijten. Zo simpel is het. Dat vraagt om cultureel engagement, om een daad. We moeten kiezen voor kwaliteit en niet voor *anything goes*.

In kwetsbare gebieden moet je meer conserverend opereren of juist offensief, maar dan vanuit een andere invalshoek. Daar past geen *in between* planologie bij die mogelijk in andere delen van Nederland louterend en versnellend zou kunnen werken."

BAREND HAZELEGER
MONIQUE HOOTSMANS

Literatuur

Pieterse, N.M., M. van der Wagt, F.B.C. Daalhuizen, M. Piek, F. Künzel & R. Aykaç, 2005. Het gedeelde land van de Randstad, ontwikkeling en toekomst van het Groene Hart. Rotterdam/Den Haag. Nai Uitgevers/Ruimtelijk Planbureau.